

Plan voor landschappelijke inpassing

Winterswijkseweg 66 te Vragender

Colofon

Plan voor landschappelijke inpassing – Winterswijkseweg 66 Vragender

Uitgevoerd door: Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: Locis Adviseurs
Contactpersoon: Dhr. R. Aagten
 Leeuwerikstraat 33 a
 7051 XD Varsseveld

Projectnummer en versie: 1884B versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): P. Leemreise	Rapportdatum: 17-5-2019
Ligging projectgebied: Winterswijkseweg 66 te Vragender		

Correspondentieadres:
Aladnaweg 18
7122 RR Aalten

E: info@natuurbankoverijssel.nl
Tel: 0543-451142 / 0614-435700

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	3
2 Het plangebied	3
2.1 Situering	3
2.2 Beschrijving van het plangebied.....	3
2.3 Analyse van de ruimtelijke kwaliteit in landschappelijke inpassing.....	5
2.3 Landschap.....	7
5 Voorgenomen activiteiten.....	8
6 Inrichting- en beheerplan	9
6.1 Inrichting	9
6.2 Beheer	10

1 Inleiding

Er zijn concrete plannen voor sloop en vervangende nieuwbouw van een boerderij aan de Winterswijkseweg 66 te Vragender. Vermoedelijk worden op korte termijn ook twee varkensstallen en een werktuigenberging op het erf gesloopt. De sloop/herbouw van de woning staat los van de sloop van de agrarische gebouwen, maar wordt in voorliggend plan voor landschappelijke inpassing meegenomen om tot een totaalplan voor het erf voor de komende jaren te komen.

In voorliggend plan wordt een plan voor landschappelijke inpassing van het nieuwe erf gepresenteerd. Een dergelijk plan in de gemeente Oost-Gelre bestaat doorgaans uit twee onderdelen; een inpassing van het erf waarop de ruimtelijke ontwikkeling plaats vindt en een plan voor versterking van landschapswaarden van het omringende landschap. Vanwege de bescheiden 'ruimtelijke ontwikkeling' beperkt dit plan zich tot het erf en worden geen voorstellen gedaan voor versterking van het omringende landschap.

Het plan voor landschappelijke inpassing van het erf is tot stand gekomen aan de hand van een ruimtelijke analyse van het landschap waarin het plangebied zich bevindt en de aanwezige beplanting op en rond het erf. Het voorstel voor inpassing van het nieuwe erf wordt op een kaart verbeeld en uitgewerkt in een plantlijst van bomen en struiken die aangeplant worden. Uitgangspunten daarbij zijn streekeigen beplantingsvormen en inheems plantmateriaal.

2 Het plangebied

2.1 Situering

Het plangebied is gesitueerd aan de Winterswijkseweg 66 te Vragender. Het plangebied ligt in het buitengebied, circa 575 meter ten oosten van de woonkern Vragender. Op onderstaande afbeelding wordt de ligging van het plangebied weergegeven op de luchtfoto.

Globale ligging van het plangebied. De ligging van het plangebied wordt met de gele cirkel aangeduid (bron: pdok.nl).

2.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied vormt een agrarisch erf dat aan de noordzijde aan een ander agrarisch erf grenst. Het erf wordt aan de achterzijde en voorzijde ontsloten naar de Winterswijkseweg. Op het erf worden koeien en varkens gehouden. Op onderstaande luchtfoto wordt het erf weergegeven.

Detailopname van het plangebied. De begrenzing van het plangebied wordt met de gele cirkel aangeduid (bron luchtfoto: PDOK.nl).

Impressie van het erf en de directe omgeving.

2.3 Analyse van de ruimtelijke kwaliteit in landschappelijke inpassing

Het erf ligt in de oksel van de Winterswijkseweg die ten noordoosten van het erf in zuidelijke richting afbuigt. De boerderij ligt op enige afstand van de openbare weg, maar is wel zichtbaar vanaf de Winterswijkseweg (zie foto hierboven). Net ten zuiden van de oude boerderij staan twee hoogstam fruitbomen. Het erf wordt aan de voorzijde begrensd door een beukenscheerhaag. De achterzijde, met een rundveestal, werktuigenberging en varkensstal, ligt ten zuiden van een naastgelegen erf en is zichtbaar vanaf de Winterswijkseweg. Langs de oprit naar de voorzijde van het erf staan laanbomen. Een gemengde houtsingel en een rij solitaire zomereiken langs de erfgrans, nemen het zicht op de rundveestal vanaf de Winterswijkseweg grotendeels weg.

Zicht op het erf in noordelijke richting, vanaf de Winterswijkseweg (bron: Google streetview).

Zicht op het erf in zuidelijk richting, vanaf de Winterswijkseweg (bron: Google streetview).

Op onderstaande afbeelding wordt de aanwezige beplanting op en rond het erf weergegeven.

Reeds aanwezige groenelementen op en rond het erf.

Het huidige erf is zowel zichtbaar aan de voor- als achterzijde. De het zicht op de noordzijde wordt weggenomen door het erf ten noorden van het plangebied en het zicht op het erf vanuit het zuiden wordt gedeeltelijk weggenomen door de aanwezige houtsingel en solitaire bomen.

Door het slopen van de varkensstallen, ten zuiden van de boerderij, wordt de achterzijde van de boerderij zichtbaar vanaf de Winterswijkseweg (kijkend in noordelijke richting) en ontbreekt de fysieke begrenzing van de overgang van het erf naar het agrarisch cultuurlandschap.

Voor de versterking van de landschappelijke inpassing van het erf kan gedacht worden aan de volgende elementen:

- Aanplant struweelhaag op de huidige plek van de varkensstallen;
- Aanplant solitaire bomen aan de voorzijde;
- Aanplant hoogstam fruitbomen (minstens vijf stuks);

2.3 Landschap

Het landschap rondom het plangebied behoort tot het kampenlandschap, dat ten oosten van het plangebied over gaat in het heideontginningslandschap. Op de historische topografische kaart van 1900 (zie onder) zijn de 'woeste gronden' nog duidelijk zichtbaar met de paarse kleur. Zoals zichtbaar is het erf een oude bouwplaats die reeds in de 19^e eeuw en mogelijk eerder, opgericht is. Aan de westzijde van het erf, grenst het kampenlandschap aan de 'Vragender-es'. Dit is een groot escomplex dat ontstaan is rondom de kern Vragender.

Ligging van het plangebied in op de topografische kaart anno 1900 (links) en anno 2017 (rechts).

Het kampenlandschap kenmerkt zich door de verspreid liggende boerderijen, veelal op enige afstand van de doorgaande weg, bochtige wegen, ongelijke percelen en een afwisseling van akkers (de kampen), hooilanden en woeste gronden. Deze drie-eenheid vormde de basis van het zogenaamde potstalsysteem dat vanaf de middeleeuwen toegepast werd en er voor gezorgd heeft dat de essen zich konden ontwikkelen tot 'bolle akkers' zoals we die vandaag de dag ervaren in het landschap.

Kenmerkende beplantingsvormen waren kavelgrensbeplanting rondom kampen (om vee te weren van de akker) en houthoutsingels langs de hooilanden. Vermoedelijk had iedere boerderij een eigen bongerd met hoogstamfruitbomen. Laanbomen zijn vermoedelijk pas vanaf het begin van de 20e eeuw aangeplant, veelal in combinatie met verbetering van de wegen. Door één of meerdere ruilverkavelingen, zijn veel karakteristieke elementen van het traditionele kampenlandschap verdwenen.

Tot kenmerkend soorten van het kampenlandschap behoren mispel, zomereik, ruwe berk, 'linde', zoete kers, ruwe iep, gladde iep, zwarte els, boswilg en vogelkers.

5 Voorgenomen activiteiten

Er zijn concrete plannen voor sloop en herbouw van de oude boerderij. De nieuw te bouwen 'boerderij' zal volledig benut worden t.b.v. bewoning. Omdat op korte termijn mogelijk ook andere agrarische bebouwing op het erf gesloopt zal worden, wordt deze meegenomen in dit inpassingsplan. De uitvoering zal gefaseerd plaats vinden; eerst zal de oude boerderij gesloopt worden (fase 1) en een nieuwe boerderij gebouwd worden, mogelijk gevolgd door de sloop van twee aan elkaar gebouwde varkensstallen en een werktuigenberging (fase 2).

Op onderstaande afbeelding worden de te slopen gebouwen aangeduid op de luchtfoto.

Verbeelding van de voorgenomen activiteiten.

6 Inrichting- en beheerplan

6.1 Inrichting

Voor de landschappelijke inpassing van het erf, worden de volgende maatregelen voorgesteld. In verband met de benodigde ruimte voor de beplanting, wordt deze gefaseerd uitgevoerd.

Fase 1 (uitvoerbaar, ongeacht sloop van stallen)

Hoogstam fruitbomen

In de noordoosthoek van het erf, in een stuk grasland, worden zes hoogstam fruitbomen geplant. Er worden bij voorkeur oude rassen toegepast (appel, peer of gemengd). Er wordt gebruik gemaakt van veren (geen minimale omtrek v.d. stam). De jonge bomen worden voorzien van twee boompalen en boomband.

Solitaire zomereik

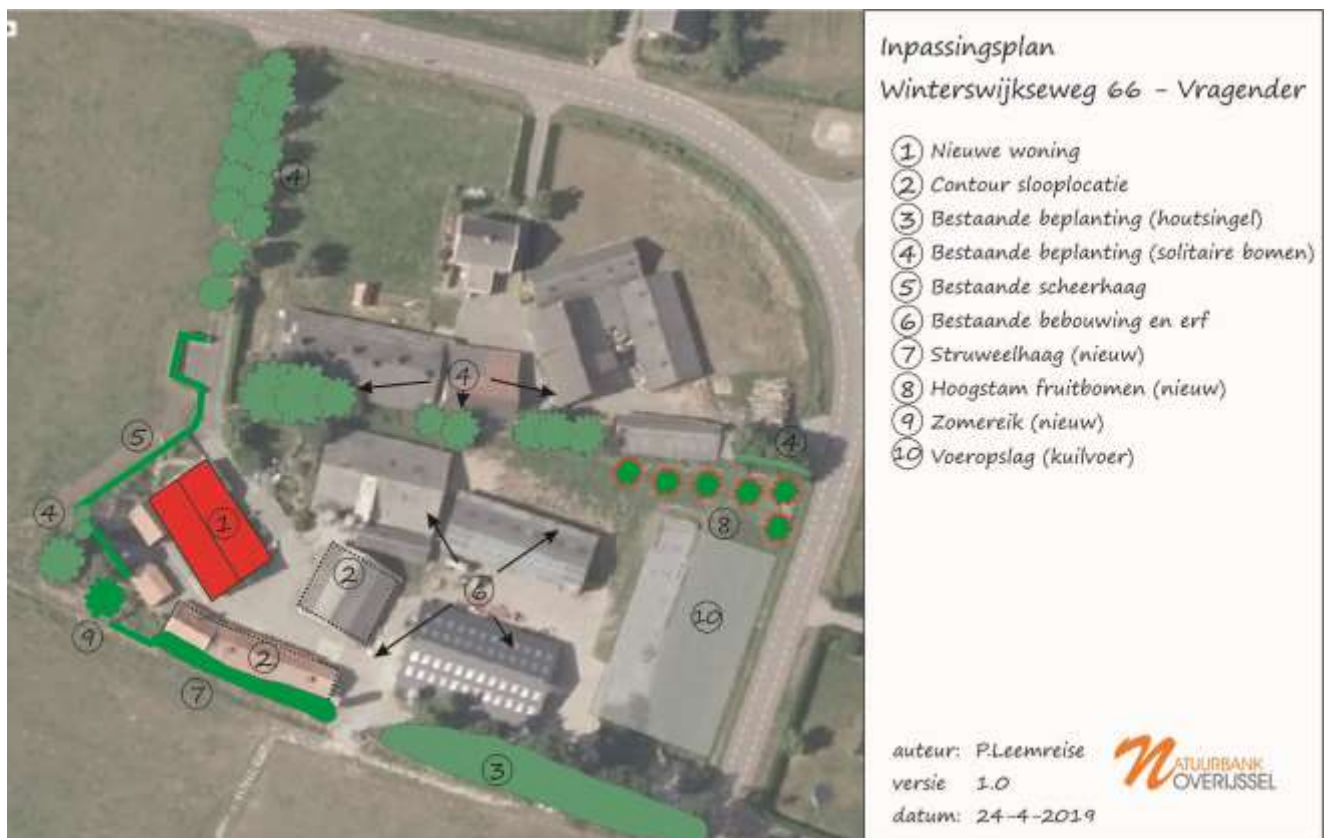
In de zuidwesthoek wordt een solitaire zomereik geplant. Deze heeft een minimale omtrek van 14-16 cm en wordt voorzien van twee boompalen en boomband.

Fase 2 (uitvoerbaar na sloop van de stallen)

Struweelhaag

Gelijk aan de lengte van de schuur, wordt een struweelhaag met een lengte van 35 meter geplant. Deze haag bestaat uit een enkele rij beplanting. Er wordt gebruik gemaakt van driejarig plantsoen met een minimale maat van 80-120 cm. De haag bestaat uit drie stuks plantsoen per strekkende meter haag en bestaat uit een gelijke menging van meidoorn, veldesdoorn, liguster, sleedoorn, Gelderse roos en hondsroos.

Op onderstaande afbeelding wordt het wenselijke eindbeeld weergegeven.

Eindbeeld na aanleg van nieuwe beplanting (fase 1 + fase 2).

In onderstaande tabel wordt de plantlijst weergegeven

soort	lat. Naam		aantal	maat	bijz
zomereik	Quercus robur	laanboom	1	14-16 cm	stamomtrek
Hoogstam fruitboom*	div.	veer	6	14-16 cm	stamomtrek
veldesdoorn	Acer campestre	plantsoen	17	80-120	hoogte
Gelderse roos	Viburnum opulus	plantsoen	17	80-120	hoogte
Liguster	Ligustrum vulgare	plantsoen	17	80-120	hoogte
hondsroos	Rosa canina	plantsoen	17	80-120	hoogte
sleedoorn	Prunus spinosa	plantsoen	17	80-120	hoogte
eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	plantsoen	17	80-120	hoogte
* bij voorkeur oud Nederlands ras					

6.2 Beheer

Solitaire bomen

Op het erf wordt een solitaire zomereik geplant. Deze hoeft niet beheerd te worden zodat deze zich op natuurlijke wijze kan ontwikkelen als volwassen boom. Indien laaghangende takken schade of hinder veroorzaken, mag de boom opgekroond worden. Dit dient met terughoudendheid te gebeuren (niet te hoog opsnoeien)

Hoogstam fruitbomen

Omdat fruitdracht doorgaans geen doel is, is het niet noodzakelijk de hoogstam fruitbomen te beheren (snoeien).

Struweelhaag

De struweelhaag wordt beheerd als hakhout. Dat wil zeggen dat de haag periodiek, eens in de 12-15 volledig afgezet mag worden, waarna de haag weer zal uitlopen. Indien de haag te breed wordt en schade en/of hinder veroorzaakt, mag de zijkant ook geschoren worden (zie foto onder). Door het scheren van de haag wordt de geschoren zijde dichter. Ook kan er gekozen worden voor het ontwikkelen van een vlechtheg (zie bijlage).

Voorbeeld van een aan één zijde geschoren meidoornhaag (Aladnaweg Aalten, 2018).

**WAT ZIJN HEGGEN? WAAROM ZIJN ZE BELANGRIJK VOOR
MENS EN LANDSCHAP? WAT IS EEN HEGGENVLECHTER?
WELKE VLECHTSTIJLEN ZIJN ER? HOE VLECHT IK EEN HEG?**

Heggen vormen waardevolle en beeldbepalende elementen in grote delen van ons landschap. Heggen en heggenvlechters zijn onlosmakelijk met ons cultuurlandschap verbonden. Zij bepalen mede de identiteit van een streek. Stichting Landschapsbeheer Gelderland en stichting Heg&Landschap vragen daarom aandacht voor heggen en het ambacht van heggenvlechter. In deze flyer leest u hier meer over.

Heggen

Een heg is in essentie een betrekkelijk smalle strook struiken. Vaak met hier en daar een boom. Heggen kunnen allerlei maten hebben. Laag en smal zoals de ligusterheg voor een huis. Of breed en hoog zoals een struweelheg langs bijvoorbeeld een weiland.

Boeren gebruikten heggen duizenden jaren als perceel-scheiding, vee- of wildkering en als producent van bouw- en geriefhout. Heggen hebben de afgelopen honderd jaar veel functies verloren. Prikkelraad verving de heg als afscheiding. Hout is al lang niet meer de belangrijkste brandstof of het bouw materiaal bij uitstek. De heg was minder nodig, waardoor deze langzaam verdween uit het landschap.

Belangrijk voor landschap en natuur

Heggen zijn dus minder belangrijk geworden voor boeren maar des te meer belangrijk voor landschap en natuur. Heggen zijn kenmerkende elementen van grote delen van Gelderland: in uiterwaarden van de grote rivieren, langs wegen, rond akkers en weilanden, langs wandelpaden en oude veedreven. Heggen zijn vaak oude landschapselementen, die terug te vinden zijn op kaarten van rond 1850. Door grote variatie in begroeiing en microklimaat bieden ze planten en dieren veel mogelijkheden. Ze bieden dieren beschutting, een leefgebied, voedsel en een verbindingsweg tussen de open velden en weilanden.

De heggenvlechter

Boeren vlochten eeuwenlang heggen om wild tegen te houden of vee op te sluiten. Daarom staan de meeste 'kerende' heggen ook vol met doornstruiken zoals meidoorn en sleedoorn. Het vlechten is een techniek uitgeoefend door echte ambachtslieden. Het vlechten komt neer op het inkappen, buigen en laag vastzetten van struiken zodat de heg weer voor lange tijd ondoordringbaar is.

"Mooi ambacht"

Lex Roeleveld is professioneel heggenvlechter: "De gevlochten heg zorgt voor een dichte, ondoordringbare structuur dikke en dunnere (doorn)takken. Dat geeft kleine zangvogels een veilige plek om te broeden. Een gevlochten heg is een

De heggenvlechter maakt van een open heg (links) weer een ondoordringbare heg (rechts).

Speciaal gereedschap: een scherp kapmes.

schuil- en woonplaats voor veel dieren. Ik vind heggenvlechten bovendien een mooi ambacht wat mensen motiveert om in de natuur te werken en ze het belang laat zien van onze heggen en bomen."

Om het ambacht te leren zijn er cursussen heggenvlechten. Cursiste Annet Kusters uit Heesselt: "Bij mijn ouderlijk huis in het rivierengebied staan veel heggen. Die hebben we al gedeeltelijk gevlochten. Maar nu wil ik het echt leren." Gerie Driessen uit Gendt: "Ik heb de heg altijd geknipt. Maar ik vind vlechten mooier en het is minder onderhoud. Het is mooi werk om te doen. Ik laat de heg nu doorgroeien zodat ik hem later kan vlechten."

Cursus heggenvlechten.

Hoe vlecht ik een heg?

Vlechten kan op veel manieren. Takken kunnen worden ingekapt of gebogen. Stevigheid kan verkregen worden door hier en daar een stam te laten staan of door staken in de heg te zetten. In deze flyer worden alle struiken vlak boven de grond ingekapt. Staken zorgen voor extra stevigheid. Het is een manier van vlechten, ook wel 'leggen' genoemd, die op vrijwel alle heggen toepasbaar is. Volg het stappenplan en de afbeelding om te zien hoe het werkt.

Let op: Een heg moet om te leggen minimaal 3 meter hoog zijn. Regelmatig gesnoeide of pas afgezette heggen moeten daarom nog 1 tot 3 seizoenen in hoogte door groeien.

De zijanten mag u dan wel snoeien, maar niet te strak.

Een gevlochten heg tussen weiland en voetpad.

Stappenplan

Stap 1 Voorbereiding

Verwijder dood hout, draad, afval, maar ook vlieren en bramen. Zaag takken af die ver naar buiten steken. Bepaal in welke richting u gaat leggen. Waar kan het beste het snoei-hout neergelegd worden? Rechtshandigen werken van links naar rechts. Werk langs de weg altijd met de rijrichting mee.

Stap 2 De eerste struik

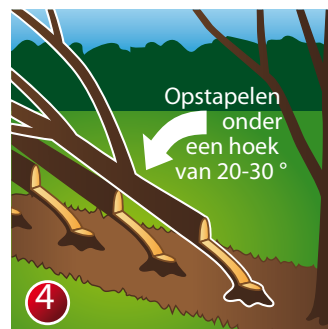
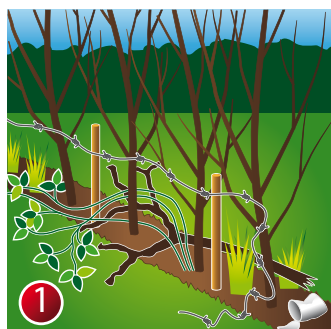
De takken van de struiken zijn vaak door elkaar gegroeid. Trek de eerste struik die u gaat leggen los van de volgende. Knip als het nodig is een tak door om de struik los te krijgen. Trek vervolgens met de linkerhand (voor rechtshandigen) de stam een beetje naar links. Met de hiep (zaag of bijl voor dikkere stammen) in de rechterhand klieft u daarna de stam 20 tot 30 centimeter boven de grond (afhankelijk van de dikte van de stam) in enkele slagen in een scherpe hoek naar beneden, of zaagt u schuin naar beneden.

Stap 3 (Heggen)leggen

Als de stam ver genoeg (tot 75-90% van de stamdoorsnede) is ingehakt, kan deze buigen en langzaam worden neergelegd in de lengterichting van de heg. Als de stam nog te dik is, geeft hij geen krimp of dreigt de stam naar boven in te scheuren. Hak in dat geval nog iets meer hout weg. Gebruik de punt van de hiep als wig bij het neerleggen van de stam. Als u de stam (de legger) hebt neergelegd, zaagt of knipt u de opstaande hak enkele centimeters boven de grond schuin af. Hierdoor krijgt de hergroei van de struik een stevige basis.

Stap 4 Opbouw van de gelegde heg

Herhaal voor iedere volgende struik de stappen 2 en 3. Leg de struiken stevig op elkaar. Leg de toppen in de lengterichting van de heg. Indien er aan één zijde een weiland is, leg de stammen dan iets schuin naar het weiland om het vee nog beter tegen te houden. De gelegde stammen moeten zo stevig mogelijk op elkaar gelegd worden. Vlecht de takken waar nodig enigszins naar binnen en laat ze in elkaar grijpen. Probeer de heg zo op te bouwen dat de gelegde stammen in een hoek van 20-30 graden ten opzichte van de grond staan en de heg onderaan goed gesloten is.

Stap 5 Paaltjes plaatsen

Als u 5 tot 10 meter gelegd heeft, kunt u alvast om de 60 cm. een paaltje in het midden van het gelegde stuk heg plaatsen. Duw of sla de paaltjes een klein stukje in de grond. Plaats de paaltjes in een rechte lijn maar zo dat gelegde stammen en takken vastgezet worden. Ga door met leggen en zet na 5 tot 10 meter weer paaltjes. Als een gelegde stam niet goed ligt en/of dreigt af te breken, zet dan direct vast met een paaltje.

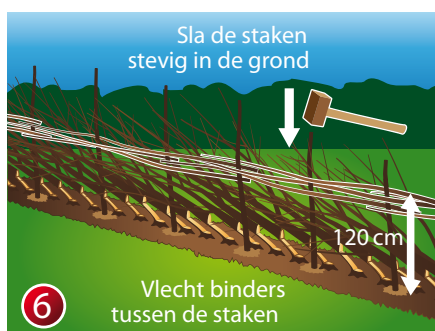
Stap 6 Afvlechten

Als de struiken gelegd en de paaltjes geplaatst zijn, vlecht u aan de bovenzijde een band van wilgentenen (binders). Dit geeft stevigheid en is een prachtig gezicht. Alle tenen gaan afwisselend voor en achter een paaltje langs. Begin bij de eerste paal met 3 tenen en steek vervolgens bij ieder paaltje één wilgenteen in. Vanaf paal 2 steekt u de nieuwe teen

telkens onder de tweede teen van boven in. Steek de teen tot 10 cm achter het paaltje en vlecht de teen vervolgens uit (voor - achter - voor - enz.). Herhaal dit tot drie paaltjes voor het einde. Knip de tenen 15 cm achter het laatste paaltje af. Tik de gevlochten band met een houten hamer of paaltje tot de gewenste hoogte (120 cm). Hierna slaat u met een palenhamer alle paaltjes stevig in de grond.

Stap 7 Afwerking

Zaag daarna alle paaltjes 10 cm boven de gevlochten band af. Snoei tot slot met een hakmes of snoeischaar beide zijden van de heg. Snoei uitstekende takken zo dat de heg onder breder is dan boven. Laat geen takken boven de binders uitsteken. Tot slot aanhaken en het snoeihout opruimen. Stop geen dood hout in de heg tenzij er grote gaten in zitten.

Streekgebonden vlechtstijlen

De manier van vlechten verschilt van land tot land en streek tot streek. Bijvoorbeeld omdat boeren ander vee houden, of dat er andere soorten bomen en struiken voorkomen of dat het landgebruik verschilt. Alle 'vlechtstijlen' hebben echter gemeen dat een heg na het vlechten ondoordringbaar is en dat deze technisch zo goed gevlochten is, dat de struiken weer vitaal zijn en goed uitlopen. In Gelderland kennen we verschillen in vlechtstijlen tussen de IJssel- en de Maasvallei.

Een zojuist gelegde heg. Deze vlechtstijl is bedoeld als afscheiding tussen weiland en akker.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
zorg voor ons landschap

Mogelijk gemaakt door
NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ

MEER INFORMATIE

Stichting Landschapsbeheer Gelderland:
www.landschapsbeheergelderland.nl

Stichting Heg&Landschap:
www.hegenlandschap.nl

September 2015

COLOFON

Tekst: Stichting Heg&Landschap en Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Foto's: Stichting Heg&Landschap
Tekeningen (gecorrigeerd): Henk Rinzema/
Landschap Overijssel
Deze flyer is mede mogelijk gemaakt door het
Fonds voor Cultuurparticipatie en de Nationale
Postcode Loterij.